

A hozzáadott diskurzusjelölők stratégiai szerepe a magyar–angol tolmácsolásban

Götz Andrea

E-mail: gotz.andrea@kre.hu

Kivonat: A jelen tanulmány a hozzáadott diskurzusjelölők stratégiai használatát vizsgálja a magyar–angol európai parlamenti (EP) tolmácsolásban. Bár a korpuszalapú tolmácsolástudomány legújabb kutatásai kimutatták, hogy a diskurzusjelölők gyakoriak a tolmácsolt diskurzusban, ezen tendenciának az okait még nem vizsgálták behatóan. A jelen tanulmány a hozzáadott diskurzusjelölőket a tolmácsolási stratégiák viszonyában tárgyalja. A vizsgálat figyelembe veszi a tolmácsok nemét és az általuk végzett tolmácsolás típusát is. Az eredmények szerint a korpuszban a legfontosabb stratégia a kohézió.

Kulcsszavak: korpuszalapú tolmácsolástudomány, szinkrontolmácsolás, európai parlamenti tolmácsolás, diskurzusjelölők, nem, retúr tolmácsolás, relé tolmácsolás

1. Bevezetés

Az utóbbi években egyre több kutatás mutatta ki, hogy a kötőelemek gyakorisága növekszik a tolmácsolt diskurzusban (Defrancq et al. 2015), illetve azt, hogy egyes elemek gyakorisága a tolmácsolt diskurzusban meghaladhatja az azonos nyelvű, eredeti diskurzusban mértet (Defrancq 2016, 2018; Pollkläsener 2021). E tendencia ellentmond azon korábbi feltételezéseknek, amelyek feltételezték, hogy a szinkrontolmácsolás intenzív kognitív terhelése miatt a tolmácsok a pragmatikai elemeket kihagyják, ezért ezen elemek gyakorisága a tolmácsolt diskurzusban csökken (Defrancq et al. 2015).

Az említett kutatások azonban nemcsak a pragmatikai elemek gyakori használatára derítettek fényt, hanem arra is, hogy ezen elemek nagy része hozzáadás eredményeként kerül a tolmácsolt célszövegbe (l. Defrancq et al. 2015; Götz 2021). Ez a megfigyelés arra enged következtetni, a pragmatikai elemek nemcsak, hogy

nem „fölöslegesekek”, hanem éppen ellenkezőleg, fontos szerepet játszanak a tolmácsolás diskurzus szövegszervezésében. Defrancq et al. (2015: 198) szavaival élve a hozzáadott ellentétes és következtető kötőelemek (pl. *so, but, nevertheless*) „drasztikusan újraformálták” az angolra és hollandra tolmácsolás francia európai parlamenti (EP) felszólalások diskurzusszerkezetét.

A jelen tanulmány célja a hozzáadott kötőszavak stratégikus szerepének vizsgálata a magyarról angolra tolmácsolás európai parlamenti felszólalásokban. Mivel a tolmácsolási stratégiák problémamegoldó mechanizmusok, a pragmatikai elemek pedig a tolmács nyelvi problémamegoldását szolgálhatják, például a kohézió újratemtése vagy erősítése, az önjavítás vagy az udvariatlan kifejezések semlegesítése révén (Defrancq 2016, Magnifico és Defrancq 2017), célszerű lehet a hozzáadott elemeket a stratégiák keretében vizsgálni.

Mivel magyarról angolra az EP-ben gyakran nem anyanyelvi angol, hanem relé- és magyar anyanyelvű tolmácsok dolgoznak, valamint a tolmácsolás diskurzus egyes tulajdonságait a tolmácsok neme is befolyásolhatja (Magnifico és Defrancq 2017; Magnifico és Defrancq, 2016), a jelen elemzés ezen szempontokra is kitér.

A tanulmány a következőkben röviden tárgyalja a diskurzusjelölők és a stratégiák szerepét a tolmácsolásban, ezek után bemutatja a kutatás korpuszát, módszertanát, ezt követően pedig ismerteti eredményeit és következtetéseit.

2. Kötőelemek és stratégiák a tolmácsolásban

Az elmúlt években egyre több kutatás foglalkozott a diskurzusjelölők, kötőelemek és más pragmatikai elemek témájával a korpuszalapú tolmácsolástudomány területén. Ennek főként az az oka, hogy ezen elemek használata tükrözheti a tolmácsolás diskurzus nagyobb nyelvi tendenciáit, amelyek megkülönböztetik az eredeti diskurzusproduktiótól.

Bár ezen elemek vizsgálata nem új keletű (pl. Hale 1999), szisztematikus vizsgálatuk csak nagy, elektronikus korpuszok elterjedésével vált lehetővé (l. Bendazoli 2018). Az ilyen korpuszokon alapuló vizsgálatok az elmúlt évtizedben számos fontos eredményre vezettek mind ezen elemek gyakoriságának, mind pragmatika használatának tekintetében.

Mindenekelőtt a kutatások cáfolták azt az általánosan elfogadott nézetet, miszerint a pragmatikai elemeket a tolmácsok kihagynák a tolmácsolás szövegekből, hiszen az angol tolmácsolás diskurzus nagy arányban tartalmaz hozzáadott kötőelemeket (Defrancq et al. 2015). Ezen hozzáadott elemek „drasztikusan átformálják a forrásszöveg diskurzusszerkezetét” (Defrancq et al. 2015: 198). Ez a megfigyelés arra enged következtetni, hogy a tolmácsok bizonyos céllal adják hozzá ezen elemeket diskurzusukhoz.

Továbbá bizonyos diskurzusjelölők gyakorisága meghaladhatja az összehasonlítható diskurzusban mértet. Az elemzések arra mutatnak, hogy a tolmácsolás diskurzusban még az olyan célnyelv-specifikus pragmatikai elemek, mint a *well* is

gyakoriak (Defrancq 2016). A *well*, *now* és *so* elemek gyakorisága a francia, az olasz és a spanyol EP-felszólalások angol tolmácsolásában nagyobb az eredeti angol diskurzusban mértnél (Defrancq 2018). Hasonló eredményt mutat a *well* és a *now* vizsgálata a németről angolra tolmácsolás, valamint az eredeti angol beszédben (Pollkläsener 2021). A kötőelemek a magyar–angol tolmácsolás európai parlamenti diskurzusban is gyakoribbak, mint az eredeti angol diskurzusban (Götz 2021).

A pragmatikai elemek magas gyakorisága szintén meghatározott célt szolgálhat. Egyes elemek magas gyakorisága magyarázható a beszélt nyelv tulajdonságaiival (Defrancq et al. 2015). Így például a *so* és a *but*, amelyek „laza kapcsolatot” hoznak létre a beszélt diskurzusban, „költésghatékony” eszközt kínálnak a tolmácsoknak a „kohéziós problémák megoldására” (Defrancq et al. 2015: 216). Más, célnyelv-specifikus elemek használatát azonban a beszélt nyelvi jellemzők nem magyarázzák meg, amíg egyéb, a tolmácsolás diskurzus mediált jellegéből adódó jellegzetességek igen. A *well* használatát például indokolhatja a tolmácsok azon „törekvése, hogy a beszélők mentális modelljeit reprezentálják” (Defrancq 2016: 124). Ezen túlmenően a tolmácsok saját diskurzusuk szervezésére, valamint tolmácsolásspecifikus feladatok, például az önjavítás céljából is alkalmazhatnak pragmatikai elemeket. A *hedge* vagy tompító elemként ismert elemek például köthetők a tolmácsok önjavításához és azon arcvédő munkájához, amelyet tolmácsolási hibák váltanak ki (Magnifico és Defrancq 2017).

Ezen kutatásokból kitűnik, hogy a tolmácsok nyelvi megoldásai mögött meghúzódó okok összetettek, bár bizonyos megfontolások dominánsnak tűnnek. Az egyik ilyen ok a nyelvi problémamegoldás, amely magában foglalhatja a tolmácsolás diskurzus kohéziójának fenntartását, az eredeti beszélő attitűdjének tükrözését vagy a tolmácsok önjavítását. Mivel a problémamegoldást a tolmácsolástudományban többnyire a stratégiák szempontjából tárgyalják, hasznos lehet a tolmácsolási stratégiákat és a hozzáadott pragmatikai elemeket egymás viszonylatában kutatni.

Bartłomiejczyk (2006: 152) definícióját idézve „a tolmácsolási stratégiák olyan eljárások, amelyek potenciálisan elősegíthetik a tolmácsok által tapasztalt problémák megoldását vagy általában a tolmács feladatának megkönnyítését és a lehetséges problémák megelőzését.” Bár a jelen tanulmány keretein túlmutat a tolmácsolási stratégiák irodalmának részletes tárgyalása, a következőkben e tanulmány áttekinti a jelen kutatás szempontjából releváns stratégiákat.

A kohéziós és kötőelemeket gyakran említik az explicitációs stratégia részeként (Kajzer-Wietrzny 2021; Gumul 2021; Dong et al. 2019; Li 2015; Wang 2012). Azt tekintve azonban eltérnek a vélemények, hogy az explicitációs átváltások mind stratégikusnak tekinthetők-e a tolmácsolás diskurzusban. Gumul (2006) eredményei szerint például az angol–lengyel hallgatói tolmácsolásban az explicitációt eredményező átváltási műveletek többnyire nem stratégikusak, emellett azonban megjegyzendő, hogy kutatásában a kötőszók hozzáadása volt a leggyakoribb explicitációs művelet.

Ezen a ponton érdemes megjegyezni, a legtöbb empirikus kutatás hallgatói tolmácsolással foglalkozik, amelyből a hivatásos tolmácsolási viselkedésre vonat-

kozóan nem feltétlenül általánosíthatunk. Dong et al. (2019) például azt találták, hogy a hallgatók gyakrabban használják azokat a tolmácsolási stratégiákat, amelyeket az oktatóik ajánlottak nekik, mint azokat, amelyeket nem. Ugyanakkor az explicitáció kétségkívül gyakori stratégia a hivatásos tolmácsok diskurzusában is (Dayter 2020).

A magyar tolmácsolás területén Rohonyi (2018) a blattolási stratégiákat kutatva kísérletes módon – ezen stratégiák azonban nem hasznosíthatók a jelen kutatás szempontjából. Szegh (2021) az explicitáció és az implicitáció alkalmazását vizsgálta európai parlamenti felszólalásokban, eredményei szerint a legtöbb művelet a problémamegoldást szolgálja, és az implicitációs műveletek száma meghaladja az explicitációsokét.

3. Korpusz és módszerek

3.1 Korpusz

A tanulmány a Magyar Európai Parlamenti Intermodális Korpuszon (MEPIK) alapul (Götz 2017), amely a Pannonia Korpusz (Robin et al. 2016) részét képezi. A jelen kutatásban használt magyar–angol korpusz eredeti magyar nyelvű EP-felszólalásokból, valamint azok angol tolmácsolásából és az eredeti, valamint tolmácsolts felszólalások szó szerinti és normalizált átírásából áll. Az 1. táblázat a korpusz tulajdonságait mutatja be. Amint a táblázatból kiderül, három tolmácscsoport véggez magyarról angolra tolmácsolást az EP-ben: (1) L1 (angol anyanyelvű tolmácsok, akik közvetlenül tolmácsolnak angolra), (2) L2 vagy retúr (magyar anyanyelvű tolmácsok, akik angolra tolmácsolnak), és (3) relé tolmácsok (angol anyanyelvűek, akik egy közvetítő nyelvről vagy pivot nyelvről tolmácsolnak angolra).

1. táblázat
A korpusz tulajdonságai

Tolmács	Nem	Szószám
L1	nő	9 855
	férfi	365
L2 (retúr)	nő	2 707
	férfi	9 340
Relé	nő	5 887
	férfi	9 202
Összesen		37 356

A korpuszban 41 tolmács munkája figyelhető meg. A 2. táblázat az egyes tolmácsok diskurzusának adatait mutatja. Az *E* arra utal, hogy az adott tolmács anyanyelve az angol, a *H* a magyart jelöli, az *F* a nő tolmácsok kódja, az *M* a férfiaké.

2. táblázat
Az egyéni tolmácsok diskurzusa

Tolmács	Típus	Szószám	Tolmács	Típus	Szószám
EF01	L1	5151	EM05	relé	463
EF02	L1	4535	HF12	L2	448
HM02	L2	2737	EF05	relé	396
HM04	L2	2675	EM11	relé	339
HM08	L2	2647	EM15	relé	330
EM02	relé	1531	EF07	relé	329
HF08	L2	1370	EF10	relé	328
HM01	L2	1281	EM10	relé	287
EM01	relé	1184	EF11	relé	286
EM09	relé	1182	HF11	L2	256
EM03	relé	978	EF15	relé	202
EM04	relé	942	EM13	relé	200
EM12	relé	842	EM14	L1	199
EM06	relé	810	EF08	relé	181
EF19	relé	687	EF09	L1	169
EF03	relé	684	EM07	L1	166
EF17	relé	656	EF16	relé	161
EF04	relé	645	EF14	relé	155
HF05	L2	633	EF13	relé	130
EF18	relé	548	EM08	relé	114
EF06	relé	499			

A statisztikai elemzések a jamovi programmal, az ábrák a beautiful.ai programmal készültek.

3.2 Diskurzuszjelölők

A jelen tanulmány a következő, a tolmácsolt diskurzusban hozzáadás eredményeképpen megjelenő diskurzuszjelölők stratégikus használatát vizsgálja: *as a result, but, however, nevertheless, now, so, that is why, therefore, though, thus, well, yet*. Az elemzés akkor tekinti hozzáadottnak az elemeket, ha a forrásszövegek nem tartalmaznak megfelelő magyar elemeket ugyanabban vagy hasonló pozícióban.

3.3. Stratégiák

Hangsúlyozni kell, hogy a jelen tanulmány nem a tolmácsolt diskurzusban alkalmazott stratégiák általános áttekintését nyújtja, hanem csupán azokat a stratégiákat azonosítja, amelyek megvalósítását a fent említett hozzáadott kötőszavak segítik elő. A jelen korpuszban a következő tizenhat, hozzáadott kötőszavak által megvalósított stratégia figyelhető meg: (1) hozzáadás, (2) egyetértés, (3) kohézió, (4) megjegyzés, (5) tömörítés, (6) következtetés, (7) kontraszt, (8) időnyerés, (9) ellenkezés, (10) explicitáció, (11) arctámadás, (12) beszédforduló-nyitás, (13) reformuláció, (14) önjavítás, (15) topikfelvétel, (16) topikváltás. A *kohézió* kivételével az itt felsorolt stratégiák megegyeznek a Bartłomiejczyk (2006) és Dong et al. (2019) által tárgyalt stratégiákkal, valamint a Crible (2018) által elemzett diskurzusfunkciókkal.

A kohéziót a jelen tanulmány gyűjtőfogalomként használja olyan esetekben, amikor a hozzáadott diskurzuszjelölő célja a diskurzus folytonosságának fenntartása vagy megteremtése. Bár a kohéziós elemek vagy eszközök használata gyakran szerepel a különböző stratégiák között (vö. Dong et al. 2019; Gumul 2006), maga a kohézió általában nem jelenik meg önálló stratégiaként.

Az alábbi példák a korpuszban azonosított stratégiák közül mutatnak be néhányat. A magyar eredeti felszólalásokat a relétolmácsolás (amennyiben ilyen van) (a), ezután az angol tolmácsolás (b), majd pedig a forrásbeszédre vonatkozó adatok (képviselő neve, felszólalás dátuma) olvashatók. Az (1) példa az explicitáció esetét mutatja be.

- (1) [...] a kohéziós politika költségvetését 2014-től lényegesen csökkenteni.
Ez öngyilkos lépés lenne.
- (a) [...] den Haushalt von 2014 grundsätzlich kürzen wollen.
Das ist Selbstmord.
- (b) [...] would like to cut the budget quite seriously in 2014.
But that would just be shooting ourselves in the foot.
Tabajdi_Csaba Sándor_2011_06_23

Az (1) példában a *de* elemet a tolmács nélkül adja hozzá az angol szegmenshez, hogy a német pivottolmácsolásban hasonló elem szerepelne, ezért az elem hozzáadottnak minősül. Ez a tanulmány csak akkor tekinti a diskurzuszjelölőket hozzáadottnak, ha a tolmács nem kap inputot a forrásnyelvből vagy a pivotnyelvből.

A (2)-ben a *but* explicitálja a példában szereplő első és második mondat közötti diskurzusviszonyt.

A (2) a kohézió esetét szemlélteti. Ebben a példában az eredeti felszólalásban aláhúzással jelölt részt a tolmács kihagyja, majd a *but* elem hozzáadásával hidalja át a kihagyást.

- (2) [...] GDP-arányos uniós befizetésüket márpedig a válság és recesszió ellenére is kezdjük növelni.

Ugyanakkor szilárd gazdasági alapokat kell teremteni ahhoz, hogy az unió, amelyet elképzelünk magunknak valóban polgárai szolgálatában tudjon állni.

Ehhez megfogalmaztuk a céljainkat, meg kell valósítanunk az EU2020-as stratégiát.

- (a) [...] to increase their GDP based contributions.

But the EU has to be at the service of its citizens.

We have drawn up our objectives we simply need to carry out the EU's 2020 strategy.

Herczog_Edit_2011_06_23

A (2)-ben a tolmács a második szegmens első felét kihagyja és a *but*-tal kapcsolja az előző, tolmácsolt szegmenshez. A hozzáadott *but* nem explicitál létező diskurzuskapcsolatot, ezért nem köthető az explicitációhoz, hanem a diskurzuskohézió fenntartására irányul. Ebből az okból a jelen elemzés szerint a kohézió stratégiáját valósítja meg.

A (3) példában a tolmács a felszólalás első szegmenséhez hozzáadja a *well* elemet. A *well* az új beszédforduló megnyitására szolgál.

- (3) Mindenekelőtt szeretnék köszönetet mondani önöknek [...]

- (b) *Well*, first and foremost I would like to extend thanks to all of you [...]

Tabajdi_Csaba_Sándor_2010_10_19

3.4. Kutatási kérdések és hipotézisek

Korábbi kutatások alapján a kohézió alapvető szerepet játszik a tolmácsolt diskurzus kötőelem használatában (Defrancq et al. 2015), ezen megállapítást azonban rendszeresen még nem vizsgálták. Emellett egyes eredmények arra utalnak, hogy a kötőelemek gyakoribbak a férfi tolmácsok diskurzusában (Magnifico és Defrancq 2020). Ezen állítások vizsgálatának céljából a jelen kutatás a következő kérdésekre keresi a választ és a következő hipotéziseket teszteli:

Kérdések:

- (1) A kohézió a leggyakoribb stratégia?
- (2) Eltér a kohézió gyakorisága az egyes tolmácscsoportok között?
- (3) Eltér a kohézió gyakorisága a férfi és nő tolmácsok között?

Hipotézisek:

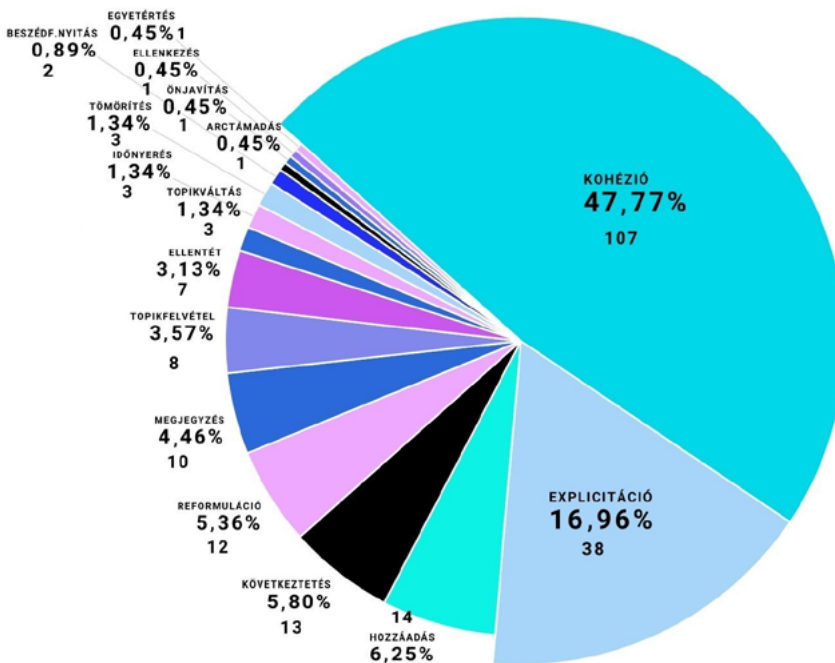
- (1) A kohézió a leggyakoribb stratégia.
- (2) A kohézió a leggyakoribb a relé tolmácsok diskurzusában.
- (3) A kohézió a leggyakoribb a férfi tolmácsok diskurzusában.

4. Eredmények és tárgyalás

4.1. Stratégiák

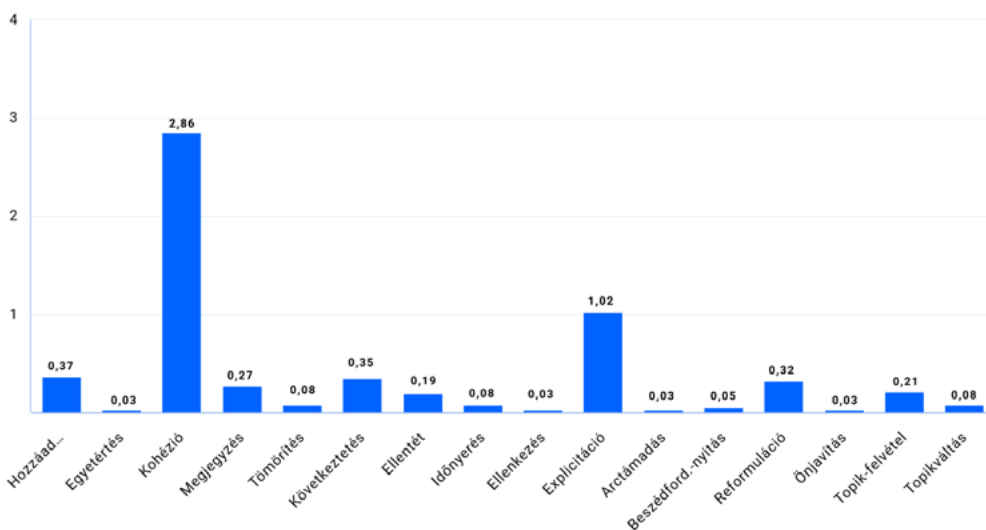
Az 1. ábra az egyes stratégiák abszolút gyakoriságát és az egyes stratégiák százalékos arányát mutatja a korpuszban található stratégiák abszolút számához (224) képest, míg a 2. ábra az egyes stratégiák normalizált gyakoriságát. A korpuszban a hozzáadott elemek majdnem fele a kohéziót szolgálja, ezt követi az explicitáció, amely a megfigyelt stratégiák majdnem 17%-áért felel.

1. ábra
Stratégiák száma és aránya a korpuszban

A tizenhat stratégia abszolút gyakorisága statisztikailag szignifikánsan eltér ($F = 2,3$, $p = 0,006$, $\eta^2 = 0,181$). Az öt leggyakoribb stratégia, vagyis a kohézió, az explicitáció, a hozzáadás, a következtetés és a reformuláció összesen a stratégiák 82,14%-át teszi ki. Ezen öt stratégiát tekintve a gyakoriság szintén szignifikánsan eltér ($F = 4,472$, $p = 0,002$), pontosabban a kohézió gyakorisága szignifikánsan meghaladja az explicitációt ($p = 0,01$). A többi stratégia nem eredményez megfelelő számú megfigyelést statisztikai teszteléshez.

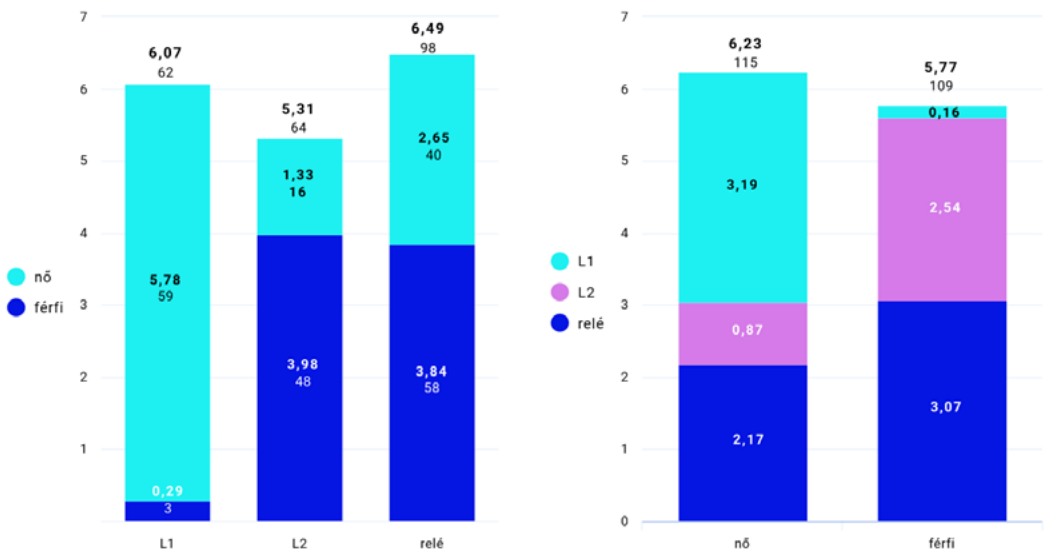
2. ábra
Stratégiák normalizált gyakorisága

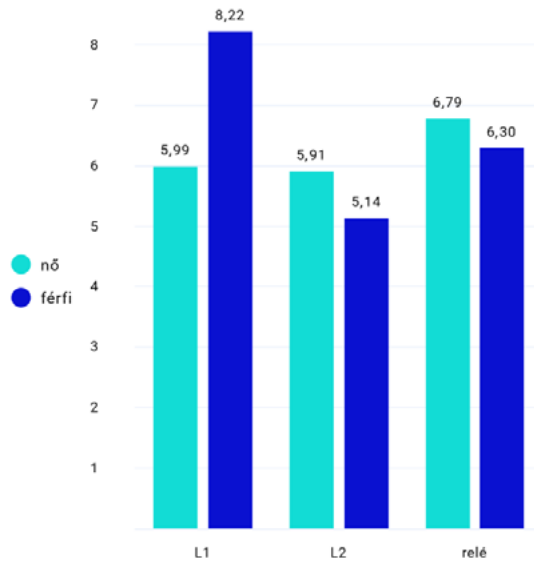
4.2. Csoportok

A 3. és 4. ábrák a stratégiák normalizált, illetve abszolút gyakoriságát mutatják a tolmácscsoportok és a nem arányában. A 3. ábra a normalizált gyakoriságot a tolmácscsoportok arányában, a 4. ábra az alkorpuszokhoz viszonyítva tünteti fel. A stratégiák gyakorisága legmagasabb a relétolmácsok diskurzusában, azonban nem szignifikánsan haladja meg a másik két csoportban mértet ($F = 1,88$, $p = 0,162$). Megjegyzendő, hogy az L1 csoportban a férfi tolmácsok szószáma meglehetősen alacsony. A stratégiák a nő tolmácsok beszédében összességében gyakoribbak, a különbség azonban szintén nem szignifikáns ($z = 0,85$, $p = 0,39$).

3. ábra
Stratégiák normalizált gyakorisága

4. ábra
Stratégiák normalizált gyakorisága

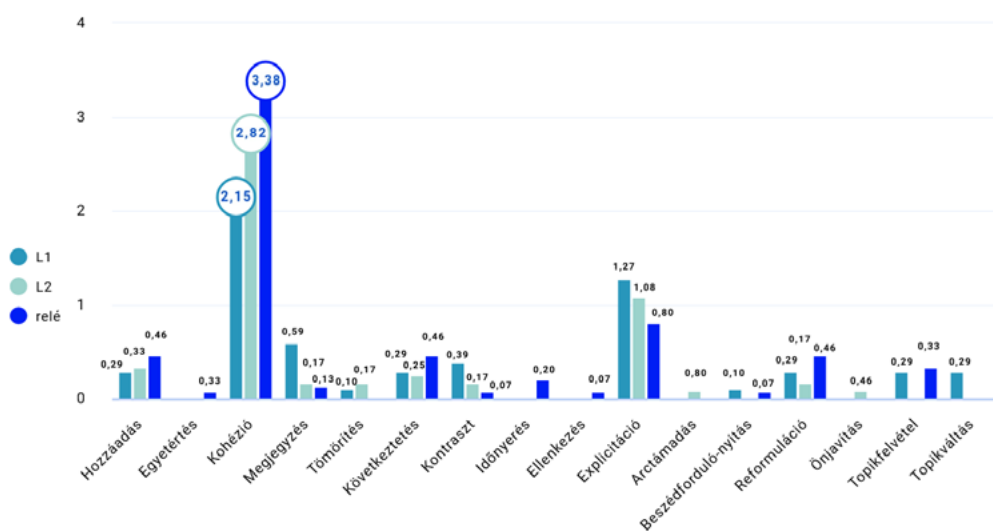

A tolmácsolási csoportokon belül a női és férfi tolmácsok között megfigyelt gyakorisági különbség egyik csoportban sem szignifikáns (L2: $z = 0,294$, $p = 0,385$, relé: $z = 0,465$, $p = 0,319$).

Az 5. ábra az egyes stratégiák normalizált gyakoriságát mutatja a tolmácscsoportok körében. Ugyan a stratégiák összesített gyakorisága nem különbözik szignifikánsan, bizonyos stratégiák gyakorisága szignifikánsan eltér. A kohézió szignifikánsan gyakoribb a relétolmácsok diskurzusában az L1 tolmácsokéban mérthez képest ($F = 5,959$, $p = 0,002$), ahogyan a következtetés ($F = 3,55$, $p = 0,045$) és a reformuláció ($F = 3,45$, $p = 0,043$) is.

5. ábra

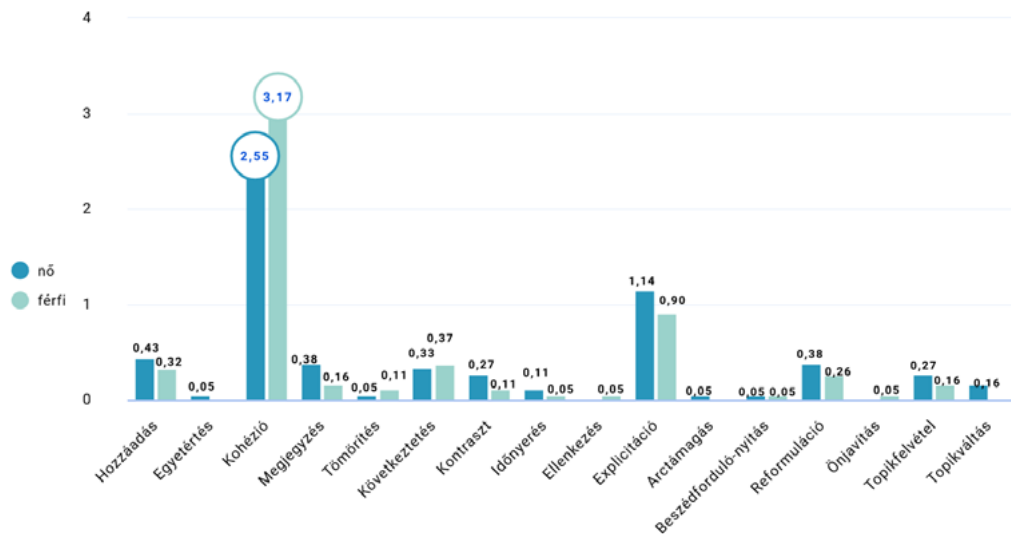
Stratégiák normalizált gyakorisága a tolmácsolási típusok viszonyában

A 6. ábra az egyes stratégiák gyakoriságát a tolmácsok nemének viszonylatában tárja fel.

Hasonlóan a tolmácsolási típusokhoz, a nő és férfi tolmácsok stratégiahasználata is csak bizonyos stratégiák gyakoriságát tekintve tér el szignifikánsan: a kohézió ($z = 2,716$, $p = 0,003$), valamint a következtetés ($z = -1,681$, $p = 0,046$) esetében.

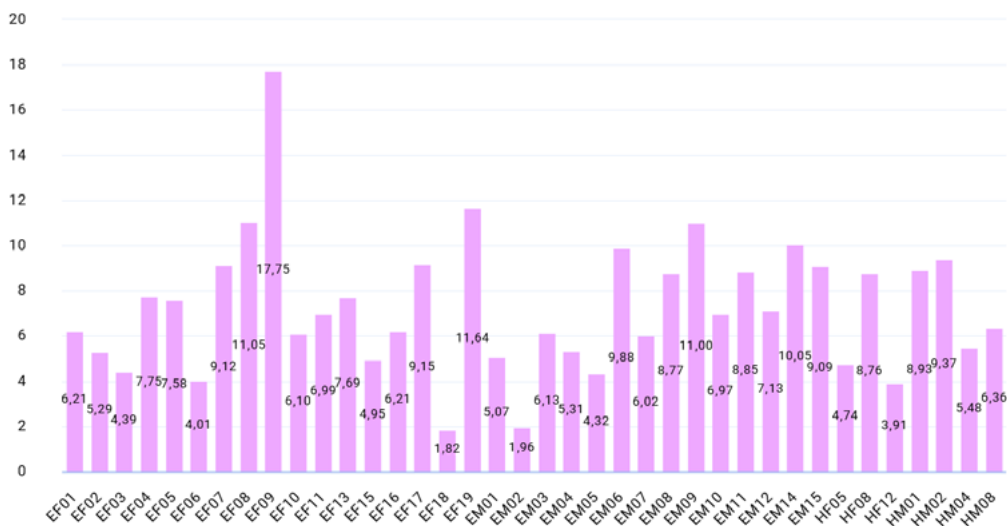
6. ábra
Stratégiák normalizált gyakorisága a nem viszonyában

4.3 Egyéni különbségek

A 7. ábra a stratégiák normalizált gyakoriságát mutatja az egyes tolmácsok diskurzusában.

7. ábra
Stratégiák normalizált gyakorisága az egyes tolmácsok diskurzusában

A gyakoriság nagyfokú egyéni eltérése ellenére a stratégiák normalizált gyakorisága nem különbözik szignifikánsan az egyes tolmácsok között ($F = 0,452$, $p = 0,77$). Az egyes tolmácsok eltérő szószáma révén a fenti adatok nem egyformán informatívak.

5. Következtetések

A jelen tanulmány a hozzáadott diskurzusjelölők stratégiai használatát vizsgálta a magyar–angol tolmácsolási irányban európai parlamenti felszólalásokban. Az elemzések továbbá figyelembe veszik a tolmácsolási csoportok (L1, L2, relé) esetleges különbségeit és a tolmácsok nemét. A tanulmány elsősorban arra kereste a választ, hogy a tolmácsok milyen stratégikus célból adnak hozzá elemeket a tolmácsolott diskurzushoz. A tanulmány elemzései a következő eredményekhez vezettek:

- (1) A legtöbb hozzáadott diskurzusjelölő a kohéziót szolgálja ($p = 0,01$);
- (2) A relétolmácsok adják hozzá a legtöbb diskurzusjelölőt stratégikus céllal ($p = 0,162$);
- (3) A kohézió ($p = 0,002$), a következtetés ($p = 0,045$), valamint a reformuláció ($p = 0,043$) stratégiájának gyakorisága magasabb a relétolmácsolásban;
- (4) Bár a nők több hozzáadott diskurzusjelölőt használnak, a különbség nem szignifikáns a stratégiák összesített gyakoriságát illetően ($p = 0,39$);
- (5) A férfi tolmácsok azonban szignifikánsan gyakrabban használják a kohézió ($p = 0,003$) és következtetés ($p = 0,046$) stratégiáját.

A fenti eredmények megerősítik a tanulmány által vizsgált következő három hipotézist:

- (1) A kohézió a leggyakoribb stratégia.
- (2) A kohézió a leggyakoribb a relé tolmácsok diskurzusában.
- (3) A kohézió a leggyakoribb a férfi tolmácsok diskurzusában.

Az eredmények alapján a vizsgált, hozzáadott diskurzusjelölők elsődleges célja a kohézió elősegítése. Ez az eredmény megfelel a korábbi kutatások megfigyelésének. A kohézió gyakorisága a legmagasabb a relétolmácsolásban. Mivel a relétolmácsok már tolmácsolott szöveget közvetítenek, nem meglepő, hogy számukra a kohézió fenntartása különösen fontos feladat. Megjegyzendő azonban, hogy a relétolmácsolott alkorpuszban a férfi tolmácsok szószáma jelentősen meghaladja a nőké.

Az összes stratégiát tekintve a nő tolmácsok diskurzusában a stratégikusan használt diskurzusjelölők gyakorisága magasabb – az L1 tolmácscsoportot kivéve, amelyben a férfi tolmácsok szószáma igen alacsony. Mivel a nő és férfi tolmácsok szószáma az összes csoportban kiegyensúlyozatlan, e tekintetben a kutatás eredményei nem alkalmasak általános következtetések levonására.

Hasonlóképpen, az egyéni tolmácsok eltérő szószámának következtében az egyéni eltérések eredményei is csak eligazításképpen szolgálhatnak. Annyi azon-

ban ezen adatokból is kiderül, hogy az elemzett diskurzusjelölők tekintetében a hozzáadott elemek stratégikus használatában számottevő egyéni különbségek jelentkeznek. Ahhoz azonban a jelen kutatás nem rendelkezik elég adattal, hogy az egyes stratégiák használatában az egyéni különbségekre fényt deríthessen. Az egyéni eltérések vizsgálata azonban ígéretes kutatási irányt jelent.

Irodalom

- Bartłomiejczyk, M. 2006. Strategies of simultaneous interpreting and directionality. *Interpreting* Vol. 8. No. 2. 149–174. <https://doi.org/10.1075/intp.8.2.03bar>
- Bendazzoli, C. 2018. Corpus-Based Interpreting Studies: Past, Present and Future Developments of a (Wired) Cottage Industry. In Russo, M., Bendazzoli, C., Defrancq, B. (eds) *Making Way in Corpus-Based Interpreting Studies*. Singapore: Springer, 1–19. https://doi.org/10.1007/978-981-10-6199-8_1.
- Crible, L. 2018. *Discourse Markers and (Dis)fluency: Forms and functions across languages and registers*. Amsterdam: Benjamins.
- Dayter, D. 2020. Strategies in a corpus of simultaneous interpreting. Effects of directionality, phraseological richness, and position in speech event. *Meta* Vol. 65. No. 3. 543–783. <https://doi.org/10.7202/1077405ar>.
- Defrancq, B. 2016. Well, interpreters... a corpus-based study of a pragmatic particle used by simultaneous interpreters. In Corpas Pastor, G.–Seghiri, M. (eds) *Corpus-based Approaches to Translation and Interpreting*. Bern: Peter Lang, 105–128. <https://doi.org/10.3726/b10354>
- Defrancq, B. 2018. The European Parliament as a discourse community: Its role in comparable analyses of data drawn from parallel interpreting corpora. *The Interpreters' Newsletter* Vol. 23. 115–132. <https://doi.org/10.13137/2421-714x/22401>
- Defrancq, B., Plevoets, K., Magnifico, C. 2015. Connective Items in Interpreting and Translation: Where Do They Come From? in Romero-Trillo, J. (ed.) *Yearbook of Corpus Linguistics and Pragmatics 2015*. Cham: Springer 195–222. https://doi.org/10.1007/978-3-319-17948-3_9
- Dong, Y., Li, Y., Zhao, N. 2019. Acquisition of interpreting strategies by student interpreters. *The Interpreter and Translator Trainer* Vol. 13. No. 4. 408–425. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2019.1617653>
- Götz A. 2017. Az első magyar intermodális korpusz bemutatása. Kutatási lehetőségek. *Argumentum* 13. évf. 126–39.
- Götz A. 2021. Kötőelemek gyakorisága a magyar–angol európai parlamenti tolmácsolásban. *Modern Nyelvoktatás* 27. évf. 3–4. szám. 72–81. <https://doi.org/10.51139/mo-nye.2021.3-4.72.81>
- Gumul, E. 2006. Explicitation in Simultaneous Interpreting: A Strategy or a By-product of Language Mediation? *Across Languages and Cultures* Vol. 7. No. 2. 171–190. <https://doi.org/10.1556/Acr.7.2006.2.2>
- Gumul, E. 2021. Interpreters who explicitate talk more. On the relationship between explicating styles and retrospective styles in simultaneous interpreting. *Perspectives* [published online first] 1–19. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2021.1991401>

- Hale, S. 1999. Interpreters' treatment of discourse markers in courtroom questions. *Forensic Linguistics* Vol. 6. No. 1. 57–82. <https://doi.org/10.1558/sll.1999.6.1.57>
- Kajzer-Wietrzny, M. 2021. An Intermodal Approach to Cohesion in Constrained and Unconstrained Language. *Target* [published online first] doi:10.1075/target.19186.kaj.
- Li, X. 2015. Putting interpreting strategies in their place: Justifications for teaching strategies in interpreter training. *Babel* Vol. 61. No. 2. 170–192. <https://doi.org/10.1075/babel.61.2.02li>
- Magnifico, C., Defrancq, B. 2017. Hedges in conference interpreting: The role of gender. *Interpreting* Vol. 19. No. 1. 21–46. <https://doi.org/10.1075/intp.19.1.02mag>
- Magnifico, C., Defrancq, B. 2020. Norms and gender in simultaneous interpreting: A study of connective markers. *Translation & Interpreting* Vol. 12. No. 1. 1–17. <https://doi.org/10.12807/ti.112201.2020.a01>
- Pollkläsener, C. 2021. *A Comparison of Discourse Particles in English Original and Simultaneous Interpreted Speeches*. Elhangzott: UCCTS, September 5, Bertinoro.
- Robin E., Götz A., Pataky É., Szegh H. 2017. Translation Studies and Corpus Linguistics: Introducing the Pannonia Corpus. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica* Vol. 9. No. 3. 99–116. [10.1515/ausp-2017-0032](https://doi.org/10.1515/ausp-2017-0032).
- Rohonyi B. 2018. *A szöveggel támogatott szinkrontolmácsolás vizsgálata angol–magyar nyelvi irányban*. Doktori értekezés. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Szegh H. 2021. *Harmadik kód a tolmácsolásban: Vajon létezik tolmácsolási szöveg?* Doktori értekezés. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Wang, B. 2012. A Descriptive Study of Norms in Interpreting: Based on the Chinese-English Consecutive Interpreting Corpus of Chinese Premier Press Conferences. *Meta* Vol. 57. No. 1. 198–212. <https://doi.org/10.7202/1012749ar>

Szoftverek

- Beautiful.ai 2022. beautiful.ai (Version February 15, 2022) [Computer Software]. Retrieved from <https://www.beautiful.ai/>
- The jamovi project 2021. *jamovi*. (Version 1.6) [Computer Software]. Retrieved from <https://www.jamovi.org>.